

УДК 658.012.2

Судакова О.І.
кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва
та архітектури

Бондаренко К.Є.
магістр
Придніпровської державної академії будівництва
та архітектури

Агаркова М.В.
студентка
Придніпровської державної академії будівництва
та архітектури

Денисенко А.О.
студентка
Придніпровської державної академії будівництва
та архітектури

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

THE MANAGEMENT CONCEPT OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

У статті розроблено концепцію управління економічною безпекою підприємства, яку засновано на структурно-функціональному підході до управління. Основою забезпечення достатнього рівня економічної безпеки підприємства як підприємницької структури є підтримка його сталого і максимально ефективного функціонування в даний час і нагромадження достатнього потенціалу для збалансованого розвитку і стабільного зростання в майбутньому. При цьому сталість розглядається як здатність системи зберігати рух намченою траєкторією, тобто підтримувати намечений режим функціонування. Критерієм розвитку повинні виступати показники діяльності підприємства, значення яких у майбутньому повинні бути не гірше, ніж у сьогоденні. Запропоновано систему управління економічною безпекою підприємства на основі відтворювального підходу з урахуванням впливу економічних суперечностей.

Ключові слова: концепція управління, економічна безпека підприємства, сталість, економічна безпека розвитку підприємства, система управління економічною безпекою підприємства.

АННОТАЦИЯ

В статье разработана концепция управления экономической безопасностью предприятия, которая основана на структурно-функциональном подходе к управлению. Основой обеспечения достаточного уровня экономической безопасности предприятия как предпринимательской структуры является поддержка его постоянного и максимально эффективного функционирования в настоящее время и накопление достаточного потенциала для сбалансированного развития и стабильного роста в будущем. При этом постоянство рассматривается как способность системы хранить движение намеченной траекторией, то есть поддерживать намеченный режим функционирования. В качестве критерия развития должны выступать показатели деятельности предприятия, значения которых в будущем должны быть не хуже, чем сейчас. Предложена система управления экономической безопасностью предприятия на основе воспроизводительного подхода с учетом влияния экономических противоречий.

Ключевые слова: концепция управления, экономическая безопасность предприятия, постоянство, экономическая без-

опасность развития предприятия, система управления экономической безопасностью предприятия.

ANNOTATION

The management concept of economic security of the enterprise is developed, which is based on the structurally – functional approach to management. The basis for providing sufficient economic security as a business support structure is stable and its maximum effective functioning now and accumulation of sufficient capacity for sustainable development and sustainable growth in the future. Thus, sustainability is seen as the system's ability to keep the intended movement trajectory is planned to support the mode of operation. The criteria of performance should make the company whose values in future be no worse than the present. The system of management of economic security of enterprise based on reproductive approach taking into consideration impact of economic contradictions was offered.

Keywords: the management concept, economic security of the enterprise, stability, the economic security of the enterprise development, management system of economic security of the enterprise.

Постановка проблеми. Підвищення агресивності зовнішнього середовища призвело до виникнення нових загроз і посилення їх впливу на результативність діяльності підприємств, тому в сучасних умовах для національних підприємств особливу актуальність набули питання забезпечення економічної безпеки саме процесів їх розвитку, що вимагає якісно нового підходу до ідентифікації сутності економічної безпеки. Її варто розглядати не тільки як забезпечення стану найкращого використання ресурсів для запобігання загроз підприємництву, але й як створення умов стабільного, ефективного функціонування й одержання прибутку. Саме підтримка сталості процесів розвитку і буде основою для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні в науковій літературі значна увага приділяється питанню економічної безпеки підприємств. Вагомий внесок у дослідження, пов'язані з проблемами економічної безпеки, зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці: Безугла Н.С., Бойкевич О.Р., Васильців Т.Г., Веретенникова Г.Б., Грунін О.А., Грунін С.О., Жаліло Я.А., Іванов А.В., Кірієнко А.В., Качалов Р.М., Клейнер Г.Б., Козаченко Г.В., Кузенко Т.Б., Ліпкан В.А., Пригунов В.Я., Соснін А.С., Шаваєв А.Г., Шликов В.В., Ярочкін В.І., Ячменьова В.М. та ін. [1–7].

Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених показують, що для підприємства більш важливим є не уникнення загрози взагалі, а вміння її вчасно і точно передбачити для того, щоб ужити необхідних заходів. Це стосується як підприємств, що знаходяться у кризовому стані, так і успішно працюючих підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак залишилася невирішена проблема – формування концепції управління економічною безпекою розвитку підприємства в умовах нестабільного економічного середовища, що й зумовило вибір теми даної статті.

Мета статті полягає у розробленні концепції управління економічною безпекою розвитку підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах структурно-інноваційних трансформацій економіки для національних підприємств особливу актуальність набули питання забезпечення економічної безпеки саме процесів їх розвитку, що вимагає якісно нового підходу до ідентифікації сутності економічної безпеки. Її варто розглядати не тільки як забезпечення стану найкращого використання ресурсів для запобігання загроз підприємству, але і як створення умов стабільного, ефективного функціонування й одержання прибутку. У зв'язку із цим економічну безпеку підприємства визначають як стале (у рамках критичних обмежень) положення стосовно зовнішніх і внутрішніх змін фінансово-господарського середовища, не пов'язаним із форс-мажорними обставинами. Економічна безпека підприємства також визначається як стан динамічної сталості, виробничих, організаційних, інформаційних, юридичних та інших відносин і зв'язків компанії, її матеріальних та інтелектуальних ресурсів, що гарантує стабільність функціонування підприємства, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток. Саме підтримка сталості процесів розвитку і буде основою для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Основою для забезпечення достатнього рівня економічної безпеки підприємства як підприємницької структури є підтримка його сталого і максимально ефективного функціонування на даний час і нагромадження достатнього

потенціалу для збалансованого розвитку і стабільного зростання в майбутньому, що зумовлює необхідність детального вивчення питань управління рівнем сталості підприємства.

Економічний зміст терміна «сталість» нерозривно пов'язаний із загальнофілософським визначенням цього поняття. Так, під сталістю будь-якого явища або процесу мається на увазі неохильність його коливанням і змінам; твердість, надійність, стабільність, перебування в одному стані; здатність зберігати даний стан, незважаючи на дію різних сил. У широкому сенсі проблема сталості підприємства визначається стабільністю навколишнього економічного середовища і як ринкова категорія відбиває зміст його стану в ринковому середовищі. Сама ж сталість виступає однією з найважливіших характеристик поведінки відособленої, автономно функціонуючої системи щодо тих зовнішніх умов, у яких вона знаходиться.

Саме тому головною метою формування організаційно-управлінського механізму забезпечення економічної безпеки підприємства полягає у створенні внутрішніх і почасти зовнішніх умов тих, які піддаються регулюванню з боку економічних суб'єктів для сталого функціонування і розвитку підприємства в гармонічній взаємодії із соціально-економічним, технологічним і природним середовищем.

У зв'язку із цим підприємство доцільно розглядати як своєрідний системний інтегратор – цілісний економічний суб'єкт, що поєднує в часі й у просторі різноманітні соціально-економічні процеси й який отримує ефект шляхом використання системних мультиплікативних ефектів. При цьому підприємство виступає як відносно стала, цілісна і відмежована від навколишнього середовища самостійна соціально-економічна система, яка інтегрує в часі і просторі процеси виробництва (реалізації) продукції і відтворення ресурсів. Сполучною ланкою між цими процесами є потенціал підприємства – сукупність ресурсів і можливостей, що визначають характеристики його розвитку за зміни навколишнього середовища.

Забезпечення сталості підприємства вимагає такої організації його виробничо-господарської діяльності, яка дає змогу забезпечити стабільні техніко-економічні показники й ефективно адаптуватися до збурень навколишнього і внутрішнього середовища.

До основних видів сталості системи прийнято відносити рівновагу, гомеостазис і стаціонарний режим функціонування.

Під рівновагою розуміється такий стан системи, що характеризується рівністю попиту та пропозиції всіх наявних у системі ресурсів. Стан рівноваги може характеризуватися незмінністю деяких показників системи (обсягу постачань, прибутку) або припустимими відхиленнями від їх заданих рівнів. Рівновага багато в чому характеризується взаємодією різноспрямованих сил, вплив яких взаємно погашається так, що властивості системи, які спостерігаються,

залишаються незмінними. Рівновага має місце, коли всі діючі сили взаємно урівноважені або сума діючих на систему зовнішніх і внутрішніх параметрів і вихідних сил дорівнює нулю.

Дане положення дає змогу провести аналогію між рівновагою і сталим безпечним станом, для якого характерна збалансованість загроз і протидій у рамках життєвого простору підприємства. Такий рівноважний безпечний стан може бути сталим (тривалим), несталим (короткочасним) і байдужим.

Оскільки однією з визначальних характеристик для будь-якої системи є час, необхідно здійснити окремий розгляд статичного і динамічного стану рівноваги. Для цього розрізняють сталість рівноваги (здатність системи, що знаходиться під дією сил у рівновазі, після незначних відхилень повертатися у стан рівноваги) і сталість руху (здатність системи, що рухається під дією прикладених сил, практично не відхилятися від цього руху за яких-небудь незначних випадкових впливів).

У зв'язку із цим стан системи буде стало безпечним, якщо граничні значення неминуче, випадково і дискретно впливаючих на неї зовнішніх збурень викликають такі за величиною відхилення її від стану безпеки, що дають змогу цій системі повертатися у вихідне становище. Інтервал значень параметрів зовнішніх збурень, за яких система здатна стало функціонувати, пропонується називати областю безпеки.

Гомеостазис у даному аспекті являє собою сталий стан безпеки системи в її взаємодії з навколишнім середовищем. Гомеостазисом не можна вважати щось застигле, нерухоме. Це стан, що змінюється, залишаючись відносно постійним. Тобто в процесі управління рівнем економічної безпеки підприємства необхідно, незважаючи на вплив змін навколишнього середовища, домогтися незмінного функціонування підприємства. При цьому механізм управління безпекою можна вважати оптимально організованим тоді, коли для забезпечення стабільності будуть споживатися мінімально можливі величини витрат.

Під стаціонарним режимом вважається циклічне повторення однієї й тієї ж послідовності станів системи. Стаціонарний стан системи є сталим, якщо за незначного відхилення від нього система повертається у цей стан.

Якщо відхилення ростуть із часом, то такий стан характеризується як несталий.

Сталість економічної діяльності в сучасній літературі розглядається як результат умілого, обґрунтованого управління всією сукупністю виробничих і господарських факторів, що визначають результати діяльності підприємства. Сталість, як і економічна безпека, виявляється в процесі протидії підприємства негативним зовнішнім і внутрішнім обставинам, його реакції на зовнішні і внутрішні збурення, що виводять його з безпечного рівноважного стану.

Диференціацію періодів життєдіяльності підприємства з позицій забезпечення економічної безпеки доцільно розділити на три типи, представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Періоди життєдіяльності систем

Періоди	Характеристика
Стало стабільні	Для цих періодів величина загроз настільки незначна (але вони є завжди), що їх, як правило, недоцільно враховувати. Таке положення характерне для зовнішньої сталості – будь-які сигнали про порушення стабільності відразу гасяться ззовні, і сама система мало піклується про свою економічну безпеку – це функція навколишнього середовища
Стало квазістабільні	Для цих періодів величина ризиків для окремих елементів системи досить значна. Але через якісь причини ризики враховуються лише епізодично і тільки для окремих видів діяльності
Стало перехідні	Для цих періодів характерно те, що ризики змінюються якісно, тобто поле ризиків змінює свій елементний склад і структуру

Як видно з табл. 1, будь-яка динамічна виробнича система може характеризуватися рівноважними, перехідними (процес зміни в часі параметрів системи, що має місце у разі переходу її з одного рівноважного стану в інший) і періодичними (виконання робіт із технологічними й організаційними перервами) процесами. Сталим при цьому визначається стан рівноваги з наявністю перехідних і періодичних процесів.

У зв'язку із цим у системології виділяють два діаметрально протилежних поняття: «детермінований порядок» і «хаос». У разі детермінованого

Рис. 1. Простір безпеки періодів життєдіяльності

порядку будь-який елемент будь-якої системи підкоряється строго і неухильно визначеним заданим законам. Хаос – це відсутність будь-яких зв'язків, окрім випадкових, причому неміцних, непередбачених у своїх результатах. Обидва ці поняття є науковими абстракціями, а процес підтримки безпеки життєдіяльності підприємства буде знаходитися поміж ними (рис. 1).

Оскільки підприємство прагне підтримувати сталість, будь-який перехідний період можна розглядати як спробу порушення сталості (ризик, ризикована дія, що знижує рівень економічної безпеки підприємства). Усі періоди життєдіяльності систем, пов'язані з несталістю (табл. 2), так чи інакше є кризовими, мають велику невизначеність і високі загрози економічної безпеки.

Умовою підтримки сталого стану економічної безпеки є забезпечення здатності системи після закінчення перехідного періоду реалізувати можливість повернення в задане стаціонарне (рівноважне) становище. При цьому необхідно виділити додаткову умову економічної незалежності підприємства, коли система після несприятливих відхилень повертається в безпечне становище переважно за рахунок власних ресурсів.

Із погляду організаційно-управлінського механізму забезпечення економічної безпеки можна окремо розглянути сталість організаційної системи управління як здатність утримувати об'єкт управління в ділянці рівноваги, передбаченої правилами функціонування.

Тобто під час розгляду сталості варто враховувати характер реакції динамічної системи на мале збурення її стану. Якщо як завгодно малі зміни стану системи починають наростати в часі, система нестала і необхідні великі витрати на підтримку стану безпеки. В іншому разі якщо малі збурення загасають згодом, система стала. Можливі варіанти реакції і динаміки системи під впливом збурень приведені в табл. 2.

Водночас сталість соціально-економічної системи, якою є підприємство, значно відрізняється від сталості технічної, фізичної системи, оскільки головною характеристикою в ній виступає не деякий рівноважний стан і здатність повертатися до нього у разі впливу збурення або збереження заданої траєкторії руху, у разі протидіючих сил, а здатність ефективно використовувати, автономно видозмінювати ресурси свого розвитку, безупинно нарощувати показники своєї позитивної зміни, не збільшуючи або мінімізуючи витрати базових, непоновлюваних ресурсів.

Основне завдання управління рівнем безпеки підприємства – приведення його до виду асимптотично сталої системи, тобто такої, в якій похибки початкових умов, збурення зовнішнього середовища і внутрішніх перешкод автоматично гасяться системою. При цьому оптимальним варіантом є досягнення глобальної сталості, коли властивість сталості виконується для будь-якої траєкторії системи в зада-

них межах зміни її вхідних параметрів. Багато в чому цьому може допомогти запропонована класифікація видів сталості діяльності підприємства (табл. 3). Вона дає змогу конкретизувати завдання підтримки сталого безпечного стану і використовувати для її рішення відповідні видам сталості механізми.

Таблиця 2
Види перехідних періодів

Період	Характеристика
Сталі квазіперехідні	Для цих періодів характерна наявність зміни системоциклів, постійних переходів від однієї системи до іншої (наприклад, зміна устаткування, технології). Своєю чергою, періоди життєдіяльності можуть мати різний рівень сталості
Несталі стабільні	Підприємство готове до переходу в новий (інший стабільний) стан, але немає поштовху (команди, дії), який би привів механізм розвитку в дію
Несталі квазістабільні	На підприємстві за удаваної підготовки до переходу в новий стан наявні сили, що не дають змоги здійснити даний перехід
Несталі перехідні	Для цих періодів характерна наявність різних ділянок (підсистем, зон тощо), де йдуть перехідні процеси, але вони не пов'язані між собою, різноспрямовані та в окремі періоди змінюють якісні характеристики
Несталі квазіперехідні	Для цих періодів характерна випадкова зміна системоциклів. Зміна системоциклів може відбуватися закономірно, як це було за стало праматичних періодів життєдіяльності систем і випадковому виборі з набору альтернатив (у даному разі виникають інші загрози економічної безпеки підприємства)

Питаннями підтримки достатнього рівня сталості й економічної безпеки в процесі розвитку підприємства займається і так звана «теорія катастроф». Із погляду цієї теорії поняття «катастрофа» застосовується для позначення якісних стрибків, перерв у лінійному розвитку. Підтримка безпечного стану підприємства не вимагає сталості параметрів його функціонування. «Якщо зміни параметрів системи перевищують можливості її адаптивного розвитку, відбувається втрата сталості. При цьому якщо після втрати сталості встановлюється коливальний періодичний режим, говорять про м'яку втрату сталості. Якщо ж система переходить в інший режим функціонування стрибком, – про тверду втрату сталості» [4, с. 142].

Діяльність із підтримки належного рівня безпеки в процесі розвитку повинна стабілізувати рух підприємства в обраному напрямі. Тут можлива відносно послідовна реалізація стратегії всередині сталих станів, коли більшу частину часу підприємство може бути охарактеризоване як деяка стала конфігурація його складових частин. Йдеться про те, що протягом визначеного періоду свого існування воно

приймає чітко визначені структуру і форму, адекватні встановленим вимогам економічної безпеки. Такі періоди стабільності, що характеризуються різним рівнем сталості (табл. 1) час від часу перериваються трансформаційними процесами, що також по-різному взаємозалежні зі сталістю перехідних процесів (табл. 2). Таке чергування періодів сталого стану конфігурації і перехідного процесу трансформації згодом вибудовується в схематичну послідовність (концепція життєвих циклів організації).

Підтримка сталого безпечного стану підприємства повинна ґрунтуватися на принципі підтримки динамічної рівноваги зі своїм оточенням. Зміни, що відбуваються в таких організаціях, дискретні, але завжди узгоджуються із загальним напрямом змін у їх оточенні. Підтримка необхідного рівня економічної безпеки

в даному разі здійснюється в процесі адаптації (рис. 1) шляхом послідовних, логічно пов'язаних між собою змін, що досить добре узгоджуються зі змінами в оточенні.

Інший аспект, який необхідно врахувати в процесі забезпечення безпечного розвитку, пов'язаний із революційними змінами. При цьому необхідно врахувати, що оборотні і необоротні процеси, котрі відбуваються на підприємстві під час розвитку, породжують два типи різних структур: рівноважні і нерівноважні. Причому нерівноважні структури за рахунок припливу енергії і матерії у відкритій системі можуть зберігатися в просторі і в часі досить довго. За такому підходу безпечний розвиток можна визначити як процес послідовних переходів в ієрархічній системі дисипативних структур безперервно зростаючої складності.

Таблиця 3

Класифікація видів стійкості роботи підприємства

Критерій		Характеристика
за середовищем	внутрішня	такий стан і динаміка матеріально-речовинної та вартісної структури виробництва і реалізації продукції, за якої забезпечується стабільно високий результат функціонування. Заснована на принципі активного реагування на зміни
	зовнішня	визначається стабільністю економічного середовища, у рамках якого здійснюється діяльність підприємства
	загальна	вимагає стабільного отримання доходу, достатнього, щоб після виконання всіх зобов'язань у підприємства залишався прибуток, який спрямовується на розвиток, модернізацію виробництва тощо
за структурою	стабільність	жодна структурна складова частина системи не знаходиться в перехідному періоді (коли система або який-небудь її значимий показник міняється якісно), а всі вони функціонують стійко
	квазістабільність	принаймні один елемент системи знаходиться в перехідному періоді, але це на стан системи або взагалі не впливає, або впливає настільки незначно, що, виходячи із цілей розвитку системи, таким станом можна зневажити
за ієрархією	підприємства	відповідно до організаційного підходу, стійкість підприємства буде визначатися стійкістю його структурних підрозділів, що дає змогу більш детально досліджувати процеси, які відбуваються, оцінити їх у взаємодії та конкретизувати цілі
	підрозділів	
за часом	успадкована	визначається наявністю певного запасу міцності, що захищає підприємство від несприятливих факторів
	придбана	досягнута в процесі ведення виробничо-господарської діяльності
	перспективна	виділяється під час планування діяльності та визначення перспектив розвитку підприємства
за впливом	керована	піддається зміні у певному напрямку за свідомого впливу на її рівень
	не керована	неможливо змінити з тих або інших причин спрямованість та характер впливу; протікає за власними законами
за оцінками	статична	рівень стійкості визначається одномоментно у визначений період часу
	динамічна	виявляються стани та співвідношення динамічних змін рівня стійкості в процесі функціонування
за значимістю	релевантна	впливає на діяльність підприємства та контролюється в оперативному режимі
	пріоритетна	вимагає проведення періодичного контролю, може значною мірою регулюватися підприємством
	інша	вимагає оцінки під час перегляду планів або зміни профілю діяльності
у теорії систем	стійкість у малому	за малих відхилень від стану спокою або граничного циклу система знову до нього повертається, тоді як за великих відхилень не повертається (нестійкість)
	стійкість у великому	за великих відхилень система повертається до стану спокою або до граничного циклу. У малому система стосовно рівноваги може бути хитливою. Стан системи не виходить за границі граничного циклу
	стійкість у цілому	тут існує тільки положення рівноваги (спокою) поза залежністю від граничного циклу. За дуже великих відхилень система повертається до стану спокою
	абсолютна	нелінійні системи стійкі, якщо за час їхнього функціонування зміни відбуваються у визначених межах
	практична	система може бути теоретично стійкою, але непрацездатною, й навпаки, практично працездатною, але теоретично хитливою

Істотним джерелом протиріч між сталістю і розвитком є випадкові процеси у великих системах, що виявляються шкідливими тією чи іншою мірою з погляду поточного функціонування. Однак у цьому разі вони можуть призвести до підвищення адаптаційного потенціалу, а отже, до зростання організаційної сталості.

Тому для підтримки економічної безпеки підприємства і прискорення його розвитку необхідно допускати, а в певних межах навіть навмисно створювати, джерела випадкових впливів. Проте характер і межі їх дії повинні мати функціональну спрямованість і визначатися системою планування підприємства. Необхідно допускати такі випадки, що розширюють потенціал прогресивного розвитку, а не сприяють руйнуванню організаційних структур.

Сталий розвиток – це спрямований рух з урахуванням обмежень, що накладаються зовнішнім середовищем і потенціалом підприємства. Ці обмеження визначають збалансованість, погодженість розвитку підприємства разом зі змінами самого середовища. Стало безпечний розвиток можна визначити як несуперечливий, збалансований гармонічний розвиток, тобто розвиток, який ураховує економічні принципи й обмеження, за якого потреби в зростанні задовольняються без ризику для майбутньої діяльності підприємства.

Можна побачити, що процеси розвитку призводять до порушення рівноваги загроз та контрзагроз у рамках життєвого простору підприємства у цілому або окремих його частин. Однак це порушення грає і позитивну роль, оскільки воно стимулює проведення заходів, спрямованих на виправлення виниклої нерівноваги системи. Це, своєю чергою, призведе до порушення рівноваги в інших підсистемах, що стане подальшим стимулом їх розвитку.

Підтримка економічної безпеки – це не тільки пристосування або нейтралізація загроз, а завжди розвиток, спрямований на досягнення максимальної сталості системи за рахунок утворення додаткових зв'язків усередині і поза нею. Позитивна кореляція між різноманітністю елементів і сталістю організації як системного комплексу існує до визначеної межі. Рано чи пізно виникає організаційна криза і, як наслідок, – несталість системи. Порушення рівноваги в системі зумовлене різноманітністю її елементів, завдяки чому в процесі кризи здійснюється саморозвиток системи, результатом якого є більш високий ступінь її організації або цілісності. Усе це зумовлює необхідність забезпечення на підприємстві стабільного економічного зростання й удосконалювання організаційної структури, що в остаточному підсумку призведе до необоротних змін, спрямованих на розвиток підприємства. Розвиток організації, навіть за кількісного зростання, не змінює загальних характеристик її цілісності, якщо, звичайно, не відбувається її руйнування.

Висновки. Основою забезпечення достатнього рівня економічної безпеки підприємства як підприємницької структури є підтримка його сталого і максимально ефективного функціонування в даний час і нагромадження достатнього потенціалу для збалансованого розвитку і стабільного зростання в майбутньому. При цьому сталість розглядається як здатність системи зберігати рух наміченою траєкторією, тобто підтримувати намічений режим функціонування. Кожне підприємство має самостійно визначати і підтримувати сталий безпечний стан, для якого характерна збалансованість загроз і протидій у рамках життєвого простору, коли граничні значення неминуче, випадково і дискретно впливаючих на підприємство зовнішніх збурень викликають такі за величиною відхилення його від стану безпеки, що дають змогу повернутися у вихідний стан. Інтервал значень параметрів зовнішніх збурень, за яких система здатна стало функціонувати, пропонується називати зоною безпеки. Умова підтримки сталого стану економічної безпеки вимагає забезпечення здатності системи після закінчення перехідних процесів розвитку можливості повернення в заданий стаціонарний (рівноважний) стан. При цьому необхідно виділити додаткову умову економічної незалежності підприємства, коли система після несприятливих відхилень повертається в безпечний стан переважно за рахунок власних ресурсів. Критерієм розвитку повинні виступати показники діяльності підприємства, значення яких у майбутньому повинні бути не гірше, ніж у сьогоденні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Безуглая Н.С. Ризоматическая логика и экономическая безопасность предприятия / Н.С. Безуглая // Российское предпринимательство. – 2010. – № 8(164). – С. 62–68 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://old.creativeconomy.ru/articles/10756/>.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
3. Кавун С.В. Економічна безпека підприємства: інформаційний аспект: [монографія] / С.В. Кавун. – Харків: Щедра садиба плюс, 2014. – 312 с.
4. Ковтун О.І. Стратегія підприємства: [навч. посіб.] / О.І. Ковтун. – К.: Ліра-К, 2014. – 680 с.
5. Пекна Г.Б. Вибір вектора регіонального інтеграційного розвитку України з позиції забезпечення економічної безпеки / Г.Б. Пекна // Вчені записки Ун-та економіки та права «КРОК». – 2011. – Вип. 25. – С. 100–108.
6. Судакова О.І. Управління стійкістю роботи підприємства для забезпечення економічної безпеки його розвитку / О.І. Судакова, О.Л. Герасимова, К.А. Гуркова, А.Р. Гаврилюк // Економічний простір. – 2016. – № 112. – С. 168–176.
7. Шпак Н.О. Економічна стабільність суб'єктів господарювання в умовах хаотичного розвитку національної економіки України: [навч. посіб.] / Н.О. Шпак, О.В. Пирог. – К.: Ліра-К, 2015. – 288 с.